

УДК 338.482

Романів П.В.

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІНЬКОВЕЦЬКОМУ РЕКРЕАЦІЙНОМУ РАЙОНІ

У статті розглядаються особливості природно-географічного, історико-культурного потенціалу Віньковецького рекреаційного району, що представлений в адміністративному стосунку Віньковецьким, Деражнянським, Новоушицьким, Ярмолінецьким районами Хмельницької області. Основна увага приділена аспектам організації туризму у Віньковецькому та Новоушицькому районі, як центральним та найбільш перспективним ареальним елементам досліджуваного рекреаційного району. Подаються головні види туристично-рекреаційної діяльності, котрі доцільно розвивати в районі.

Ключові слова: туристично-рекреаційна діяльність, природно-географічний потенціал, історико-культурні туристичні ресурси.

В статье рассматриваются особенности природно-географического, историко-культурного потенциала Виньковецкого рекреационного района, который представлен в административном отношении Виньковецким, Деражнянским, Новоушицким, Ярмолінецким районами Хмельницкой области. Основное внимание уделено аспектам организации туризма в Виньковецком и Новоушицком районе, как центральным и наиболее перспективным ареальным элементам исследуемого рекреационного района. Подаются основные виды туристско-рекреационной деятельности, которые целесообразно развивать в районе.

Ключевые слова: туристско-рекреационная деятельность, природно-географический потенциал, историко-культурные туристические ресурсы.

The article discusses the features of the natural geographical, historical and cultural potential Vinkivtsi recreational area, that is presented in the administrative interface Vinkivtsi, Derazhniansky, Novoushitsky, Yarmolinetsky districts, Khmelnytsky region. The main attention is paid to aspects of tourism in Vinkivtsi and Novoushitsky areas as the central and most promising areal elements investigated recreational area. Served main types of tourism and recreational activities, which it is advisable to develop at the area.

Key words: tourism and recreational activities, natural geographic potential, historical and cultural tourism resources.

Постановка проблеми. Рекреаційно-туристична діяльність є невід'ємною складовою сучасного способу життя. Залучаючи до сфери цієї діяльності природні об'єкти, явища, процеси, культурні та соціально-економічні комплекси як складові рекреаційного потенціалу, формуються територіальні рекреаційні системи на локальному, регіональному, національному, міжнародному рівнях.

Тому, оскільки досліджуваний регіон багатий на природні та соціокультурні ресурси, виникла потреба визначити, яким саме рекреаційним потенціалом він володіє та визначити напрямки оптимізації розвитку туристичної діяльності Хмельницького Придністер'я, а саме Віньковецького рекреаційного району.

З огляду на вище сказане, вибрана тема статті є актуальною і нагальною для визначення напрямків розвитку видів рекреаційної діяльності в межах досліджуваного району. Результати наших досліджень можуть стати матеріалом для подальшого вивчення рекреаційної географії Західного регіону України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у теорію дослідження територіальних рекреаційних систем, методологію оцінки туристичного потенціалу та визначення соціально-економічної ефективності його використання, формування та реалізації туристичної політики зробили відомі українські вчені: Адаменко О. М., Багров М. В., Балацький О. Ф., Бейдик О. О., Веденічев Л. Ф., Генсірук С. А., Гринів Л. С., Долішній М. І., Євдокименко В. К., Жупанський Я. І., Живицький О. В., Жук П. В., Ігнатенко М. Г., Кравців В. С., Крачило М. П., Любіцева О. О., Мальська М. П., Недашківська Н. Ю., Руденко В. П., Шаблій О. І., а також іноземні науковці Каспар К., Кріппендорф Й., Опашовський Г., Фреєр В., Цюнд Р. та ін. [1; 7-9; 11] Проблемами вивчення територіальної структури туристично-рекреаційного господарства району, його потенціалу займалися та займаються: Денисик Г. І., Щепанський Е. В., Гільберг Т., Білецька Г., Войт М. І., Журба І. Є., Юглічек Л.С. тощо [2-5; 12; 13].

Формулювання цілей статті. Метою наших досліджень є – визначити рівень рекреаційно-туристичного потенціалу території району та його використання з точки зору територіальної та структурно-функціональної організації рекреаційно-туристичного господарства.

Відповідно до поставленої мети нами передбачається виконання наступних завдань: охарактеризувати чинники розвитку туристично-рекреаційного господарства району; визначити рівні рекреаційного потенціалу досліджуваної території та можливості розвитку певних видів рекреаційної діяльності; задекларувати об'єкти, центри, що можуть бути залучені у туристсько-краєзнавчі маршрути; виявити проблеми та перспективи розвитку туристичного бізнесу Віньковецького рекреаційного району Хмельницької області.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу територіальної структури туристично-рекреаційного комплексу території Хмельницької області (серед ареальних та дискретних елементів територіальної організації

переважають пункти та центри), слід розглянути туристично-рекреаційне районування, проведене Е. В. Щепанським [12, С. 182-185.]. Це дасть змогу оцінити місце досліджуваного рекреаційного району в туристичному комплексі області, його внутрішні відмінності, туристично-рекреаційну спеціалізацію.

На території Хмельницької області виділяються наступні рекреаційні райони: Північний, Хмельницький, Придністровсько-Збручанський, Віньковецький. Враховуючи принцип системності, кожен із рекреаційних районів пропонується поділити на підрайони.

Віньковецький рекреаційний район (Віньковецький, Деражнянський, Новоушицький, Ярмолинецький райони Хмельницької області) знаходиться в межиріччях річок Ушиця, Калнос, Вовк; південною межею є річка Дністер. Площа лісів – 39,6 тис. га. Рекреаційні ресурси району, потенціал яких становить 3,7 %, майже не використовується. Автор пропонує виділення двох підрайонів: Ярмолинецько-Деражнянського та Віньковецько-Новоушицького. Обидва підрайони характеризуються значним потенціалом архітектурних пам'яток, розміщених в сільській місцевості, зокрема з часів турецько-татарської навали збереглися пам'ятки оборонного призначення в селі Сутківцях Ярмолинецького району та Зінькові Віньковецького району. Перспективи двох підрайонів пов'язані із розвитком мисливського туризму, екологічного туризму, також екскурсійно-пізнавального та спортивно-оздоровчого в межах басейну річки Дністер та його приток.

Враховуючи специфіку ресурсної та інфраструктурної наповненості досліджуваного рекреаційного району, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на характеристиці Віньковецького та Новоушицького районів.

Місце Віньковецького району у туристичному комплексі території Хмельницької області очевидне як за територіальною ознакою в силу наявності природно-географічних та історико-культурних туристичних ресурсів, так і за спеціалізацією, котру формує чи може в майбутньому формувати сукупність цих ресурсів та благ.

До стимулюючих чинників розвитку туристичної галузі Віньковецького та Новоушицького районів відносимо в першу чергу їхнє вигідне природно-географічне положення зі всіма природними факторами. Віньковецький район достатньо різноманітний за геоморфологічними, геологічними, гідрологічними, тощо особливостями.

Серед природно-географічних об'єктів, котрі становлять туристично-рекреаційну цінність варто відзначити урочище «Водоспад», що знаходиться у долині р. Ушиця, від с. Зіньків до с. Майдан Олександрівській. Урочище знаходиться на лівому березі р. Ушиця і являє собою велику балку з сильно розчленованим рельєфом, численними глибокими вимоїнами та глибокими річками, двома водоспадами, покинутою шахтою з видобутку фосфоритів, невеликим ставком. В урочищі є значні лісові масиви. Не менш атрактивним об'єктом туристично-рекреаційної діяльності може бути урочище «Марусин

Камінь» у селі Малий Олександрів. Знаходиться на лівому березі р. Ушиця на високому пагорбі. Являє собою великий камінь, у якому був невеликий вхід до печери довжиною близько 50 м, який через небезпеку обвалів на сьогодні замуровано. Печера в давнину могла служити монашам прихистком (на цю думку наводять декілька хрестів, висічених біля його підніжжя).

Вінковоцький район придатний для рекреаційного відпочинку та, зокрема, мисливства. У районі є всі необхідні умови для організації таких видів діяльності: урочища «Осламівський ліс», «Дубина», «Вікнене», «Дашківський ліс»; польові угіддя Яснозірської та Грим'ячської сільських рад, польові угіддя біля сіл Пилипи Олександрівські та Малий Олександрів; об'єкти природно-заповідного фонду: «Зіньківський», «Вінковоцький», «Жишковецький», «Калюсецька гора», урочища «Балки», «Піддубне» [13].

Але передовсім район багатий на історико-культурні туристичні ресурси. Головними дискретними та ареальними територіальними туристично-рекреаційними одиницями Вінковоцького району є смт Вінківці та село Зіньків з рекреаційною та історико-культурною туристично-рекреаційною спеціалізацією, а також ареальні виділи лісових та болотно-лісових масивів, об'єктів природно-заповідного фонду.

Охарактеризуємо найголовніші історико-культурні пам'ятки Вінковоцького району, яких у ньому є немало (табл. 1).

Таблиця 1.

Кількість категорій пам'яток Вінковоцького району

Пам'ятки	Кількість
Історії	31
Природи	14
Археології	1
Інше	8

За даними районного туристичного бюро екскурсій та подорожей.

Загально відомим туристичним історико-культурним центром Вінковоцького району, та й всієї України є село Зіньків, котре багате на історико-культурні цінності.

Однією з найголовніших є руїни замку – замок збудований у 1450 р. для захисту від татарських набігів.

Початково замок був трикутний, одним боком виходив на р. Ушицю, іншими нависав над глибоким яром. Стіни фортеці були по 85 м в довжину кожна, на кутах стояли 3- та 4-поверхові башти. Загальна площа твердині була близько 0,5 га. На сьогодні із трьох веж залишилась тільки одна, майже вщерт зруйнована. До замку прилягали численні підвали та підземні ходи, з яких частина збереглася досі.

Костел Святої Трійці — костел збудовано в 1450 р. під захистом стін замку. Його неодноразово спустошували та руйнували. Костел відновив у

1708 р. Адам-Микола Сенявський. Сьогодні зінківський костел є одним із важливих осередків католицтва на Хмельниччині

Свято-Михайлівська церква — збудована коштом парафіян у 1769 р. Зразок дерев'яної архітектури Поділля. Зведена на кам'яному фундаменті, має три бані. Окремо від храму стоїть дзвіниця, також зроблена з дерева.

Пріоритетними напрямками інвестування в районі є розвиток туризму і, зокрема, сільського «зеленого» туризму. Для розміщення нових виробництв є незадіяні виробничі приміщення, об'єкти незавершеного будівництва.

У Вінківцях функціонує готель, який здатний забезпечити розміщення гостей, а також функціонують приватні садиби, які залюбки приймуть туристів. Селище розташоване в екологічно чистій зоні, адже тут відсутні сильні забруднювачі навколишнього середовища, таким чином продукти харчування, вирощені на місцевих полях, є також екологічно чистими. Щоправда приватні садиби діють стихійно та безсистемно, що пов'язане з сезонністю, відсутністю промоції району тощо.

У Новоушицькому районі представлений дитячий туризм. Він функціонує на засадах екскурсійно-туристичної діяльності, переважно на базі шкіл та гуртків не тільки досліджуваного району, але й інших районів Хмельницької області.

Молодіжний туризм в районі розвивається стихійно та здійснюється на індивідуальних та самодіяльних засадах. В районі на сьогоднішній день створення та облаштування наметових містечок тільки на стадії започаткування (Дністровське водосховище). Відсутні хостели та готелі, орієнтовані на молодь, яка не може оплатити високу вартість в комерційних та приватних закладах розміщення, які практично в районі відсутні, але мають перспективу для виникнення.

Сімейний сегмент ринку споживача є достатньо поширений у Новоушицькому районі. Він стосується як відпочинку рекреаційного (береги річок, стави, водосховище), так і історико-культурного екскурсійного відпочинку, який забезпечується відповідними ресурсами.

Широко представлений спортивно-оздоровчий та екстремальний вид відпочинку та, відповідно, споживачів туристично-рекреаційних послуг.

Значні перспективи для розвитку у Новоушицькому районі є історико-культурний туризм. Для його розвитку є низка пам'яток історико-культурного характеру (рис. 3). Єдиною пам'яткою архітектури в районі є костел св. Яна Непомука (с. Заміхів). Храм засновано у 1749 р. Кам'яний костел збудовано на місці дерев'яного у 1808 р. У районі відсутні туристичні фірми, що працювали б на внутрірайонному напрямку, окрім туристично-екскурсійного бюро райдержадміністрації. Проте, місцеві владні структури запрошують до співпраці у реалізації інвестиційних проектів розвитку туристичної інфраструктури в районі (переважно в басейні річки Дністер та його приток), в тому числі: побудови баз відпочинку, кемпінгів, готелів та міні готелів. Інвестиційні проекти представлені з огляду на перспективи використання придністерських

ділянок та об'єктів у організації екологічного, сільського зеленого, спортивно-оздоровчого, пізнавального туризму.

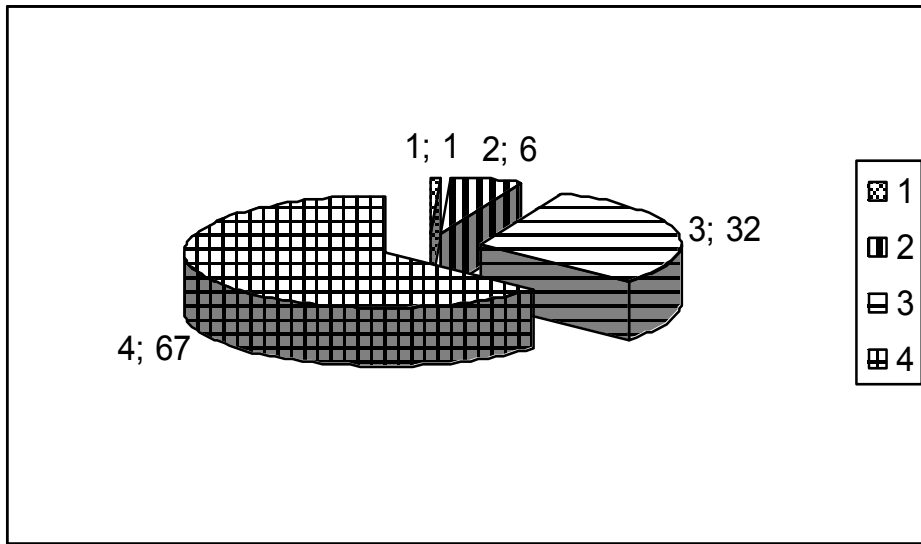

Рис. 3. Історико-культурні пам'ятки, розташовані на території Новоушицького району Хмельницької області (складено на основі [6; 10; 15]).

Примітки до рисунка: 1 – пам'ятки архітектури; 2 – пам'ятки археології; 3 – пам'ятки культури; 4 – пам'ятки історії.

Конкурентні переваги інвестиційних проектів зводяться до:

- можливість організації послуг з акватуризму, дайвінгу, повітроплавання, водних атракціонів (акваторія річки Дністер);
- розташування наметових містечок;
- організація пізнавального туризму, рекреаційної діяльності;
- можливість організації додаткових послуг з анімаційною складовою;
- організація пішохідного, велосипедного туризму, аматорського скелелазіння (наявність скельних комплексів) тощо.

Загалом унікальність території району надзвичайно висока через її розташування поблизу Дністровського водосховища та каньйоноподібних приток Дністра: річки Жван, Калюс. Територія екологічно чиста, оскільки в радіусі 100 км відсутні промислові та інші екологічно небезпечні підприємства. Є можливість організації лісової рекреації: збирання грибів, ягід, організація спортивного мисливства та риболовлі.

Висновки. Характерною рисою становлення рекреаційно-туристичного господарства Віньковецького туристичного району є перспективність розвитку на базі ресурсів та благ, котрими він володіє. Вибір територіальних об'єктів дослідження обумовлений їхнім стрижневим положенням у рекреаційному районі з точки зору розвитку історико-культурного (пізнавально-екскурсійного) туризму (Віньковецький район) та екологічного, сільського зеленого, спортивно-оздоровчого туризму (Новоушицький район).

Виявлено проблеми та перспективи розвитку туристичного бізнесу району. Серед головних проблем, котрі потребують першочергового вирішення задекларовано такі:

1. Негативний імідж слабоатрактивних районів щодо проведення тут відпочинку. В даному випадку Новоушицький район виступає переважно як транзитний з огляду на організацію водного туризму Дністровськими каньйоном та водосховищем. На березі Дністра бази відпочинку та агрооселі потребують реконструкції та модернізації.

2. Незадовільний стан історико-культурних пам'яток.

3. Транспортні труднощі, пов'язані з приїздом в район та пересуванням по його території гостей, особливо з-за кордону.

4. Низький рівень розвитку інфраструктури (інформаційної, матеріально-технічної бази, доступу до туристичних дестинацій), якості продукції і послуг.

Використані джерела:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методи аналізу, термінологія, районування: Монографія./О. О. Бейдик. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2001. – 395 с.
2. Білецька Г. Соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку рекреаційного господарства у Хмельницькій області /Г. Білецька// Вісн. ХНУ. – 2007. №1.: Екон. науки. – Хмельницький, 2007. – С. 219–221.
3. Войт М. І. Ландшафтна неповторність Новоушицького Придністров'я /М. І. Войт// Молодіжний екологічний форум. Вип. 1. / Хмельниц. обл. б-ка для юнацтва; Уклад.: Т.М. Тань-чук, В.Б. Тарчевська. – Хмельницький, 2007. – С. 17–21.
4. Гільберг Т. Рекреаційне господарство Хмельницької області /Т. Гільберг// Географія та основи економіки в шк. – 2002. – № 1. – С. 43–44.
5. Журба І. Є. Стан та перспективи використання рекреаційних ресурсів Хмельницької області /І. Є. Журба// Вісн. ТУП. – 2003. – № 2. Т.1: Екон. науки. – Хмельницький, 2003. – С. 48–51.
6. Історія міст і сіл УРСР: Хмельницька область. – К.: ГРУРЕ, 1971 р. – 708 с.
7. Кравців В. С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери: Наукове видання./ Кравців В. С., Гринів Л. С., Копач М. В., Кузик С. П. - Львів: НАН України. - IPД НАН України. - 1999. - 78 с.
8. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг. Геопросторові аспекти./О. О. Любіцева/ - К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
9. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навч. пос./М. П. Мальська, В. В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
10. Пажимський Б. Маєтки (палацово – паркові ансамблі) Хмельниччини XVII-XIXст. / Б. Пажимський, О. Пажимський. – Хмельницький - Київ: Вид-во Сергія Пантюка, 2006. – 160 с.
11. Шаблій О. І. Рекреаційні ресурси як основа туристичного потенціалу /Шаблій О.І. – ЕК.: Либідь, 2003. – 368 с.
12. Щепанський Е. В. Рекреаційне районування Хмельниччини /Е. В. Щепанський// Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. 18 // Наук. Редактор І.К. Бондар – К., 2002. – С. 182-185.
13. Юглічек Л. С. Екологічний туризм на Хмельниччині // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук: Зб. наук. пр. викладачів / Гол. ред. В. В. Третько; М-во освіти і науки України; ХНУ; Гуманіт. ін-т. – Хмельницький, 2006. – С. 136–137.
14. <http://www.km.ukrstat.gov.ua>
15. <http://www.rda.nu.km.ua/>